

Nr 46.

Ankom till riksdagens kansli den 15 maj 1928 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion angående lagändring i syfte att upprätthålla rättegångsbalkens stadgande om vem, som må brukas såsom fullmäktig.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 121, vilken behandlats av första lagutskottet, har herr *Johansson* i Brånalt hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville åvägbringa skyndsamt utredning, på vad sätt ändring i gällande lagstiftning må kunna äga rum i syfte att rättegångsbalkens stadgande om vem, som må brukas såsom fullmäktig, i avsedd utsträckning skall kunna upprätthållas, och för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen må föranleda.

Till stöd för sin hemställan har motionären anfört följande:

I 15 kap. 2 § rättegångsbalken stadgas bland annat: »De, som för andra må tala och svara, skola vara oberyktade, ärlige, redlige och förståndige. Ej bör någon allmänligen därtill brukas, som av rätten, där saken drives, ej godkänd är, och lov därtill fått. Vill parten bruka till fullmäktig sin skyldeman, eller den i hans tjänst är, eller han eljest haver förtroende till; stånde det honom fritt.»

Såsom av stadgandet framgår, råder ganska stor frihet i valet av rättegångsombud. Domstolen äger dock pröva och godkänna av part anlitat ombud. Helt naturligt utövas denna rätt ock av domstolarna för att förhindra mindre lämpliga sakförare att uppträda såsom fullmäktige. Så snart dylika sakförare uppträda såsom ombud för parter, äger domstolen följaktligen i det anförda stadgandet möjlighet att avvisa dem. Emellertid kringgås nämnda stadgande på det sätt, att sakföraren får partens rätt å sig överlåten, varefter sakföraren uppträder icke såsom ombud för parten utan i eget namn såsom innehavare av partens rätt och sålunda själv part. Då som bekant parter i vårt land äga att själva uppträda i egna saker, torde domstolarna sakna möjlighet att avvisa en dylik sakförare. Och på detta enkla sätt — överlåtelser är givetvis ofta allenast gjord för skens skull — bringas det anförda lagbudet i nu förevarande hänseende ur tillämpning.

Enligt vad erfarenheten giver vid handen utnyttjas berörda möjlighet att kringgå lagen på sina håll i stor utsträckning.

Den brist, som sålunda vidlåder lagstiftningen på denna punkt, är betänkelig ur flera synpunkter. Till en början torde den vara ägnad att i viss mån äventyra rättsskipningens auktoritet. Uppträder sakföraren såsom ombud för en part, blir han avvisad, men uppträder han såsom självständig innehavare av partens rätt, tillåtes han att utföra processen. Det är emellertid att märka, att för menige man den olikhet, som må förefinnas i ena och andra fallet, icke motiverar en så olika behandling. I den allmänna uppfattningen göres icke någon egentlig skillnad mellan den person, som utför talan på grund av

fullmakt, och den, som gör det efter en överlåtelse, i synnerhet som ofta någon reell olikhet icke är för handen.

Att berörda brist kan medföra betydande olägenheter för domstolarna ligger i öppen dag. Enligt vad som uppgivits skulle t. o. m. hela rättegångsdagar vid underdomstolar hava tagits i anspråk för mål av nu ifrågavarande art. Och även i de högre instanserna, dit målen naturligen ofta fullföljas, kan mycken tid antagas åtgå för målens beredande till föredragning och avgörande. Givetvis äro målen ofta obefogade, om ock icke till den grad, att ansvar för rättegångsmissbruk kan ådömas och rättelse på den vägen åstadkommas. Överhuvudtaget torde man kunna utgå från, att rättegångarna icke sett dagen, om ej vederbörande saksförare utverkat sig överlåtelse av rättigheten. Att den tid och det arbete, som domstolarna i onödan måste nedlägga å dessa mål, borde komma till bättre användning, är klart.

Aven för enskilda samhällsmedlemmar har dessa saksförares verksamhet visat sig skadlig. Det händer nämligen ej sällan, att dylika saksförare inkalla en mängd vittnen och därigenom adraga dem kostnader för inställelse. Då saksföraren merendels saknar medel att ersätta vittnena deras utgifter och i regel är tappande part, måste vittnena själva stå inställelsekostnaderna, som naturligen ofta kunna uppgå till kännbara belopp. Härtill kommer, att vittnena ej sällan hava ringa eller ingen kännedom om den sak, varom fråga är, och ändamålslösheten av den uppoffring av tid och penningar, som varit nödig för hörsammande av vittnesstämningen, framstår naturligen då så mycket mer.

De anförda olägenheterna torde tillfullo motivera, att den ifrågavarande bristen i lagstiftningen varder med det snaraste avhjälpd. På vilket sätt detta skall ske, därom tilltror jag mig icke att göra något uttalande. Möjligen kunde bristen avhjälpas genom ett stadgande av den innebörden, att där domstolen funne av omständigheterna framgå, att den rättighet, varom i målet är fråga, överlåtits i syfte att kringgå bestämmelserna angående ombuds kompetens, domstolen skulle äga avvisa målet. En annan utväg vore måhända att göra dylika personer processomyndiga, beröva dem rätten att även i egen sak föra talan. Svårigheten härvidlag är naturligen att affatta stadgandet så, att det utan att eftersätta garantierna mot en för vid tillämpning dock bleve tillräckligt effektivt.

Det kan icke förnekas, att det av motionären påpekade missförhållandet mångenstädes föreligger samt att olägenhet härigenom tillskyndas såväl enskilda personer som domstolarna. Utskottet vill emellertid erinra om sitt i dag i anledning av väckt motion om ny bevisningslag avgivna utlåtande, nr 45, däri utskottet på anförda skäl funnit det kunna antagas, att Kungl. Maj:t nästa år lämna riksdagen tillfälle att fatta beslut om sättet för fullföljande av arbetet å rättegångsväsendets ombildning, därvid helt visst komme att stå i förgrunden frågan, huruvida rättegångsreformen borde genomföras i ett sammanhang eller styckevis, och i senare fallet, vilka delar av rättegångsväsendet vore av beskaffenhet att lämpa sig för partiella reformer. Vid sådant förhållande torde vara lämpligast att icke nu hemställa om åtgärder för tillgodoseende av motionens syftemål. Beträffande särskilt de i motionen framhållna olägenheterna för inkallade vittnen, torde, därest en ny bevisningslag kommer till stånd, dessa olägenheter bliva i viss mån avlägsnade bland annat genom de bestämmelser om rätt för vittne att fordra förskott å eller säkerhet för vittnesersättningen, vilka däri kunna komma att inflyta.

Utskottet.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens
åtgärd föranleda.

Stockholm den 15 maj 1928.

På första lagutskottets vägnar:

A. ÅKERMAN.

Vid detta ärendes behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Åkerman, Klefbeck, Schlyter, Anderson* i Hägel
åkra, Jonsson i Lycksele och *Bissmark*;

från andra kammaren: herrar *af Ekenstam, Lindley, Leo**, *Nilsson* i Antnäs,
Johansson i Brånalt, *Sjögren, Olsson* i Rimforsa och *Olsson* i Mellerud.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.
